

MÁJER TAMÁS

Az alagi diplomataistálló vezetői

2. rész, Báró ternovai Stipsicz István (1912–1990)

„De később megint jött olyan idő, hogy mégis megszerettem Colaltót; résztvevőnek úgyis mindenki résztvevő volt, s ez a mókásan aszimmetrikus képű, nevetős fiú legalább rendületlenül iparkodott mindig jó modorú lenni; s már tudtam, hogy ez nem kicsiség.”¹

Bárá ternovai Stipsicz István Károly 1912. május 14-én született Bécsben. Édesapja bárá ternovai Stipsicz Károly István (1883–1954) vezérkari ezredes, édesanyja Bayer Leopoldina (1886–1926) volt.

Stipsicz István a Kőszegi Magyar Katonai Alreáliskola, majd később a Bocskai István Magyar Királyi Reáliskolai Nevelőintézet tanulója volt. Ezen intézményekbe járt Ottlik Géza Kossuth-díjas író, a *Továbbélők* (1999) az *Iskola a határon* (1959) és a *Buda* (1993) szerzője is. Mindhárom műben szerepel Colalto Egon, akinek modellje – Inkey Bence feltevése szerint² – Stipsicz István volt. Ezt a feltételezést minden kétséget kizáróan bizonyította Stipsicz unokája, Stipsicz András, aki az Origónak, ill. Inkeynek címzett levelében írta meg, hogy „végig kapcsolatban voltak [Ottlikkal], több Ottlik által neki dedikált könyvünk is van, az egyiket Colaltónak dedikálta Cipi [Ottlik beceneve – M. T.]”³

Ottlik művei szerint a rádiózás volt a hallgatók hobbija, ám Stipsicz István a repülőgépmoделlekért is lelkesedett, 1928-ban tagja volt a Bocskai iskola *Zsélyi Aladár Ifjúsági Aerokörének*.⁴ 1929-ben ez a csapat – benne minden bizonnyal Stipsicz Istvánnal – nyerte meg a Magyar Aero Szövetség XII. országos repülőgépmoделl-versenyét.⁵ 1930-ban végzős hallgatóként pedig a gumimotoros repülőgépmoделlek országos versenyén – 96 induló közül⁶ – 8. helyezést, azzal pedig egy Budapest–Bécs menetérti repülőgépjegyet nyert el.⁷

Stipsicz István az 1933-as pentatlon versenyen

A Bocskai iskola elvégzése után a Ludovika katonai főiskolára került. 1933 pünkösdjén tartották a ludovikások és a budapesti vegyesdandártiszt modern pentatlon versenyét, melyen „harmadik helyen végzett br. Stipsicz István, aki lovaglásban és óvásban első

lett, de futásban a tizedik (utolsó helyen) végzett.”⁸ 1935-ben Budapesten rendezték az öttusa Eb-t, az országos válogatáson Stipsicz a 16. – lovaglásban a 4. – helyen végzett.⁹ A Ludovika elvégzésekor Stipsiczet hadnaggyá avatták.

1935–36 fordulóján eljegyezte¹⁰ első feleségét, Baitz Lucyt. A házasságkötésre 1936 szeptemberében került sor „a budavári koronázó Mátyás-templomban”,¹¹ az újdonsült feleségről a *Színházi Élet* fotót is közölte.¹²

Az esküvői fotón Baitz Lucy középen

1936–1937-ben Komáromban elvégezte a központi lovas-tiszt lovaglótanfolyamot.¹³ 1937-től rendszeresen publikált a *Magyar Katonai Szemlében*. 1938-ban főhadnaggyá, 1942-ben pedig századossá léptették elő.¹⁴

Az öttusa mellett más sportokat is űzött, nyoma ugyan csak annak maradt, hogy – társadalmi állásának megfelelően – teniszezett is. Erről egy meglehetősen furcsa hír szolgál bizonyítékkal. „Kovács István sportuszodai munkás feljelentést tett a rendőrségen ismeretlen tettes ellen, mert az október 20-án délután 2 és 4 óra között báró Stipsics [sic!] István huszár főhadnagy kabinjába betört és onnan egy francia kulcsot és négy darab színes teniszlabdát ellopt.”¹⁵

Kiváló úszóként Stipsicz a negyvenes években kétszer is fuldokló embert mentett ki a Tiszából. Idézzük a *Magyar Országos Tudósító* 1942-ben megjelent híréit. „Báró Stipsics [sic!] István huszárszázados kimentett egy huszárt a Tisza örvényéből. A napokban izgalmas életmentés folyt le a szentesi Tisza-szakaszon, ahol a huszárság fürdött. Az egyik közhuszár véletlenül partmenti örvénybe került és többször víz alá merült. A segélykiáltásokra a part közelében időző báró Stipsics [sic!] István huszárkapitány[,] úgy ahogy volt, felöltözve az elmerült ember után vetette magát[,] és hosszú küzdelem után kimentette a fuldoklót. A parton állók lelkesen megéljenztek az életmentő huszárszázadost, aki a veszedelmes helyzetben saját életét is kockára tette. Báró Stipsics István huszárszáza-

1 Ottlik Géza: *Iskola a határon*, Magvető, Bp., 2010¹³, 158.

2 Inkey Bence: *Itt az egyik legnagyobb magyar regény titkos folytatása*, <https://www.origo.hu/kultura/20120525-ottlik-geza-iskola-a-hataron-szereploinek-tovabbi-sorsa.html> (letöltés: 2019. 05. 02.)

3 <http://bit.ly/2IUFgJ4> (Utolsó letöltés: 2019. 05. 02.) Az ékezeteket pótoltam – M. T.

4 [A budapesti Bocskai István főreáliskola és nevelő-intézetének „Zsélyi Aladár ifjúsági aerokör”...], in: *Aviatika*, 1928. november, 165.

5 *Jelentés a Magyar Aero Szövetség 1929. évi működéséről*, in: *Aviatika*, 1930. március, 51–53.

6 *Diákkonstruktőrök a Vérmezőn*, in: *Újság*, 1930. május 27, 8.

7 B. T.: *A Magyar Aero Szövetség XIII. országos repülőgépmoделl-versenye*, in: *Aviatika*, 1930. május-június, 132–135. A cikkben fotó is szerepel a bocskais versenyzőkről (133. o.), talán Stipsicz István az egyik növendék. A rendezvényről filmfelvétel is készült, melyet egyelőre nem sikerült felkutatni.

8 M. T. I. *Sportkiadás*, 1933. június 5., 2. kiadás.

9 M. T. I. *Sportkiadás*, 1935. május 26., 7. kiadás.

10 *Három szilveszteri menyasszony*, in: *Új Budapest*, 1936. január 11., 3.

11 *A Zserbó-bó-ban*, in: *Színházi Élet*, 1936. 40. szám, [59.]

12 *A Zserbó-bó-ban*, in: *Színházi Élet*, 1936. 41. szám, [61.]

13 Bene János – Szabó Péter: *A magyar királyi honvéd huszár tisztikar 1938–1945*, Jóna András Múzeum, Nyíregyháza, 2003, 230.

14 Bene-Szabó, *id. mű*.

15 *Lopás a sportuszodában*, in: *Szentesi Napló*, 1939. október 24., 6.

dos már az elmúlt év nyarán is kimentett egy fuldoklót a Tiszából. Pro domo: Baitz József, a Községi Élelmiszerüzem vezérigazgatója tisztelettel kéri a fenti tudósítás leközlését a T. Fővárosi Rovatvezető uraktól.”¹⁶ Apósa kérésének a fővárosi és a vidéki lapok sokasága tett eleget.

1943-tól Stipsicz frontszolgálatot teljesített, 1944-ben a galíciai Ottyninál megsebesült, felgyógyulása után – mint arcvonalszolgálatra alkalmatlan – különböző német csapatok és az 1. magyar hadsereg összekötőtisztjeként szolgált. Nyugati hadifogság után került haza.¹⁷

1945 nyarán a Honvédelmi Minisztérium igazolóbizottsága elrendelte rendfokozatának közigazgatási úton való megfosztását.¹⁸ A határozat ellen Stipsicz István fellebbezett,¹⁹ melynek eredményéről nem adtak hírt a lapok. 1947. május 19-én bocsátották el a honvédség kötelékéből.²⁰ A háború után a svájci követség sofőrjeként dolgozott. 1948 és 1956 között börtönbüntetését töltötte,²¹ felesége elhagyta. Szabadulása után könyveket árult, majd az ORFI-ban dolgozott betegszállítóként. 1963-ban újra megnősült.²²

Feltehetőleg nagy öröme szolgált, hogy idővel visszatérhetett szeretett lovai közé. A Földművelésügyi Minisztériumban a lovak export-importjával foglalkozott. Rövidesen átkerült az alagi méntelepre, ahol a diplomata- és sportistálló működését irányította. Nyaranta a külföldi vendégek lovasiskoláját vezette Tihanyban. Tatán 1965-ben,²³ Kocséron pedig 1976-ban²⁴ szervezett lovasiskolát. Rövid ideig Nagyvázszyban is dolgozott,²⁵ majd 1979-ben megreformálta a hatvani Lenin TSZ lovasiskoláját, melyet ráfizetés miatt érkezése előtt csaknem felszámoltak.²⁶ Néhány hónap alatt európai szintű istállót hozott létre.

Az Alagon – a diplomataistálló élén – töltött éveiről legrészletesebben csak egy 1966. október 3-án kelt III/III-as jelentésből tájékozódhatunk. Kiszely István (fedőneve Feledy Zsolt) jelentésének első részét idézzük a következőkben. „Stipsicz István. Foglalkozása: huszártiszt, előkelő bárói származás. Háború után hosszú évekig börtönbe került. Ott tartózkodása alatt felesége férjhezment, Párniczky József vette el, aki egy hónappal ezelőtt Luganóba távozott. Stipsicz István miután kijött a börtönből egy darabig könyvet árult a mozikban, majd elment szállítómunkásnak, míg végül a Földművelésügyi Minisztériumba került a ló export-importhoz. Idővel átkerült az Alagi méntelephez trénernek, ahol jelenleg is dolgozik. Nyaranta a Tihanyi lovaglóiiskolát szokta vezetni. Közben újra megnősült, elvette Kiss Zsuzsa volt színésznőt. Zsuzsa lakásába költözött a Gyopár utca 8 sz-ba, majd Zsuzsa örökölt 200.000 Ft.-ot és vettek egy öröklakást Ullászló u. 39–41 sz. alatt II. lépcsőház, II.

16 Magyar Országos Tudósító, 1942. július 24., 4. kiadás.

17 Bene-Szabó, id. mű.

18 Igazolások eredménye a honvédelmi minisztériumban, in: Kossuth Népe, 1945. július 14., 6.

19 Fellebbezés alatt álló katonai igazolások, in: Kossuth Népe, 1945. augusztus 5., 5.

20 Bene-Szabó, id. mű.

21 A Stipsicz Istvánról elérhető állambiztonsági dokumentumokat – reményeink szerint – egy következő cikkben ismertetjük.

22 Stipsicz András szóbeli közlése.

23 Fölelevenedik egy régi szép sport, in: Dolgozók Lapja, 1965. október 8., 7.

24 Lovasiskola Kocséron, in: Nagykőrösi Híradó [A Pest Megyei Hírlap melléklete], 1976. július 6., 1.

25 [Fehér Károly (szerk.):] Lovak, lovasok. Lovas hagyományok, értékek és hungarikumok Veszprém megyében, VM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet, Bp., 2011, 128.

26 Moldvay Győző: Nyílik-e „aranybánya” Hatvanban, in: Népújóság, 1979. augusztus 31., 3.

em. 4 sz. Ebből a lakásból kerültünk mi mint cserelakásból a Gyopár u. 8 sz. alá, mely lakást ő felajánlott nekünk. Ők, feleségével együtt általában keveset tartózkodnak otthon, ő d. u. 4 óra felé, felesége pedig csak 1/2 6 felé megy haza. Vasárnap feleségével együtt ha szép idő van Alagra mennek lovagolni. A lakáskulcs másodpéldánya tudomásom szerint a házmesternél van, aki takarítani szokott nekik. A lakás két kulccsal nyílik, felül kétágú Wertheimzár van, alul rendes zár. A lakás udvarra néz, szomszédjaival nincsenek jóba.” A jelentés további része fia, Stipsicz József Nyugatra szökését írja le, a szöveg így zárul: „Mihelyt megérkezett [Luganóba, ahol nagyanyja, édesanyja és mostohaapja várta] értesítette a történetekről édesapját, aki örült, hogy »nem halt ki a virtus« a családból.”²⁷

Stipsicz István (jobbról a második) Alagon 1966-ban
(a fénykép Fekete László Adorján tulajdona)

Nem tudjuk a pontosan, hogy Stipsicz István mettől meddig vezette az alagi diplomataistállót. Valószínűleg Szepešy-Schaurek Ottmár elhunyt (1964) után egyből átvette az iskolát, hiszen egy 1965-ös cikk már annak irányítójaként említi.²⁸ Egy 1968-as hír szerint „a lovasiskolát Czánt Emil és Stipsics [sic!] István vezeti.”²⁹ A diplomataistálló irányítását később Czánt Emil egyedül folytatta, róla sorozatunk következő részében emlékezünk meg.

„Ne félj, mert megváltottalak...”
Ésaiás könyve 43/1.

Fájdalommal tudatja a gyászoló család, hogy

ternovai báró STIPSICZ ISTVÁN
volt huszárszázados,

életének 79. évében, súlyos betegségben elhunyt.

Kívánságára csendben eltemették.

Lelki üdvéért a gyászmise 1990. december 1-jén 16 órakor lesz a budai ferencrendiek plébániatemplomában, II., Mártírok útja 23.

NYUGODJÉK BÉKÉBEN!

Stipsicz István gyászjelentése (1990)

27 <https://kuruc.info/galeriaN/hir/kiszstipsiczrolalakulcsmasodpeldanya661.jpg>
(Utolsó megtekintés: 2019. 05. 02.) Az ékezeteket javítottam – M. T.

28 Fölelevenedik egy régi szép sport... id. mű.

29 Solymosi László: Szálló – az istállók mellett, in: Pest Megyei Hírlap, 1968. szeptember 12., 6.